

مطالعه وضعیت میانگین سن فرزندآوری و تاثیر آن بر باروری در شهرستان های ایران ۱۳۹۵

راضیه کاویانی (نویسنده مسئول)

دانشجوی کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، nazi.kvn1997@gmail.com
محمد تر کاشوند مرادآبادی

عضو هیات علمی، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، m.torkashvand@yazd.ac.ir
حجیه بی بی رازقی نصرآباد

دانشیار گروه مطالعات خانواده، موسسه تحقیقات جمعیت کشور hajiieh.razeghi@nipr.ac.ir

چکیده

مقدمه: ایران یکی از کشورهای با باروری زیر سطح جانشینی است. در ایران طی دهه‌های اخیر تغییرات و تحولات مهمی در زندگی افراد جامعه پیش آمده است. این تغییرات شامل سن اولین ازدواج، بالاتر رفتن سن فرزندآوری، افزایش فاصله ازدواج تا تولد فرزند اول و افزایش فاصله بین موالید است که در نهایت منجر به کاهش باروری شده است. تحقیق حاضر متمرکز بر اثر سن فرزندآوری، بر میانگین تعداد فرزندان است.

روش: روش تحقیق کمی و تحلیل ثانویه داده سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ است. در سطح شهرستان‌های کشور، میانگین تعداد فرزندان رنده به دنیا آمده و میانگین سن فرزندآوری محاسبه و ارتباط بین آنها، پس از بررسی شاخص‌های نرمال بودن و حذف داده پرت، از طریق ضریب همبستگی تحلیل شد.

یافته‌ها: در سال ۱۳۹۵ میانگین سن فرزندآوری در شهرستان‌های کشور از ۲۳ تا ۳۳ سال در تغییر بوده و متوسط آن ۲۹.۳ سال است. میانگین باروری از ۱.۷ تا ۵ فرزند در تغییر بوده و متوسط آن ۲.۸ است. یافته‌ها نشان از این است که بین میانگین سن فرزندآوری و فرزندآوری رابطه‌ی معنادار، ضعیف و مثبت (۰.۱۲۳) برقرار است.

بحث و نتیجه‌گیری: برخلاف مبانی نظری، رابطه مثبت بین میانگین سن فرزندآوری و تعداد فرزندان وجود دارد و شهرستان‌های با میانگین سنی بالاتر، تعداد فرزندان بیشتری را نیز داشته‌اند. البته این رابطه ضعیف است. در هر صورت عدم وجود رابطه منفی قوی نشان از این است که فرزندآوری در کشور، هر چند با تاخیر مواجه باشد، نهایتاً انجام خواهد شد. بر اساس نتایج مطالعات دیگر، جوانان ایرانی میل به فرزندآوری در حدود ۲ فرزند داشته و هرچند آنرا به تاخیر بیندازند، آنرا به فعلیت خواهند رساند. بنابراین باید به این موضوع تاکید نمود سیاست‌های جمعیتی در کشور ایران عمدتاً باید متمرکز بر فراهم‌سازی شرایط برای باروری جوانان باشد، چرا که عمده جوانان دارای میل به باروری هستند.

نتایج و بحث

در محاسبات انجام شده، میزان باروری کل و میانگین سن فرزندآوری در سطح کشور در طی دوره زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ محاسبه شده است. میزان باروری کل و میانگین سن فرزندآوری در کشور در طی زمان کاهش داشته است.

بنا بر نتایج جدول شماره ۲، میانگین باروری کل در سال ۱۳۸۵ در کل کشور ۳.۸۸ بوده که در سال ۱۳۹۵ به مقدار ۲.۵۹ کاهش یافته است. میانگین سن فرزندآوری نیز در این دوره از مقدار ۳۱ به ۲۹.۵ کاهش داشته است.

در نمودار ارائه شده، میانگین سن فرزندآوری و میزان باروری کل در سطوح استانی ارائه شده است.

استانهای ایلام، کهگیلویه و کرمانشاه و کردستان دارای بالاترین میانگین سن فرزندآوری و استان های یزد، آذربایجان شرقی، گلستان و بوشهر، پایین ترین میانگین سن فرزندآوری را دارند.

استان های سیستان، کهگیلویه، هرمزگان و خراسان جنوبی، بالاترین میزان باروری و استان های گیلان، مازندران، تهران و البرز، دارای کمترین میزان باروری هستند.

در سال ۱۳۹۵ میانگین سن فرزندآوری در شهرستان‌های کشور از ۲۳ تا ۳۳ سال در تغییر بوده و متوسط آن ۲۹.۳ سال است. میانگین باروری از ۱.۷ تا ۵ فرزند در تغییر بوده و متوسط آن ۲.۸ است. یافته‌ها نشان از این است که بین میانگین سن فرزندآوری و فرزندآوری رابطه‌ی معنادار، ضعیف و مثبت (۰.۱۲۳) برقرار است.

برخلاف مبانی نظری، رابطه مثبت بین میانگین سن فرزندآوری و تعداد فرزندان وجود دارد و شهرستان‌های با میانگین سنی بالاتر، تعداد فرزندان بیشتری را نیز داشته‌اند. البته این رابطه ضعیف است. در هر صورت عدم وجود رابطه منفی قوی نشان از این است که فرزندآوری در کشور، هر چند با تاخیر مواجه باشد، نهایتاً انجام خواهد شد. بر اساس نتایج مطالعات دیگر، جوانان ایرانی میل به فرزندآوری در حدود ۲ فرزند داشته و هرچند آنرا به تاخیر بیندازند، آنرا به فعلیت خواهند رساند. بنابراین باید به این موضوع تاکید نمود سیاست‌های جمعیتی در کشور ایران عمدتاً باید متمرکز بر فراهم‌سازی شرایط برای باروری جوانان باشد، چرا که عمده جوانان دارای میل به باروری هستند.

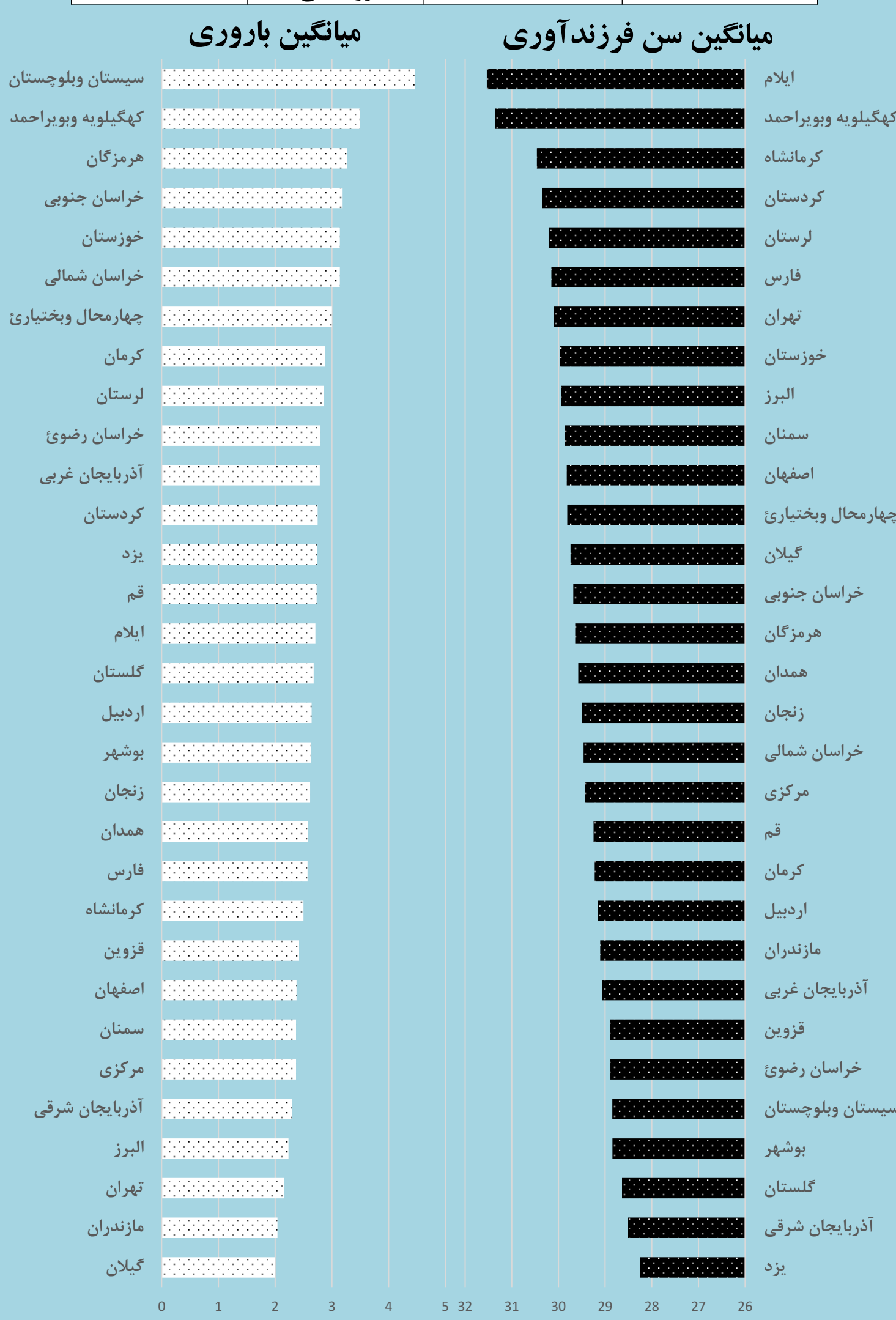
منابع

- 1- United Nation (MORTPAK FOR WINDOWS). New York, 2013.
- 2-United Nations, Mean Age at Chidbearing.Department of Economic and Social Affairs, Population Division,2021
- 3-United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects 2019. File FERT/8: Female mean age of childbearing by region, subregion and country1950-2100 (years). Estimates, 1950 - 2020,
- 4-United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Fertility Data 2008. POP/DB/Fert/Rev2008
- 5-Mathews TJ, Hamilton BE. Mean age of mothers is on the rise: United States, 2000-2014. NCHS data brief, no 232. Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics. 2016.
- 6-التجانی، عزیز زاده. (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر سن ازدواج در ایران، یک مطالعه میان استانی»، جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، شماره ۷، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۵: ص ۱-۱۹
- ۷-محمد پور، تقوی. (۱۳۹۲). «عوامل اجتماعی بالا رفتن سن ازدواج جوانان»، مطالعات جامعه‌شناسی، سال پنجم، شماره بیستم، پائیز ۱۳۹۲، ص ۳۹-۵۳
- ۸-مرکز آمار ایران (۱۳۹۶)، «تحولات میانگین سن در اولین ازدواج در ایران با تأکید بر نتایج سرشماری ۱۳۹۵»، درگاه ملی آمار، تابستان ۱۳۹۶
- ۹-کشاورز، حقیقتیان، توسلی دینانی. (۱۳۹۲). «بررسی عوامل مؤثر بر فاصله بین ازدواج و فرزند آوری، مطالعه موردی: زنان متأهل ۴۹-۲۰ ساله شهر اصفهان»، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۴، شماره ۴۹، شماره ۲، تابستان ۹۲، ص ۱۲۶-۱۱۱
- ۱۰-بهجتی ارکانی، عباسی شوازی، سفیدر، معینی، آخوندی. (۱۳۸۶). «تأثیر افزایش سن در باروری و باروری جایگزین»، فصلنامه پایش، ۳۳-۳۱ سال ششم شماره چهارم پاییز ۱۳۸۶ صص ۳۴-۱۱-عباسی شوازی، حسینی چاووشی، بنی‌هاشمی، فتحی، میرزائی، نصیری پور، جاوید، عباسی، سرخیل، حسینی (۱۳۹۹)، «تحولات باروری در ایران از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۵»، پژوهشگاه آمار، تابستان ۱۳۹۹
- ۱۲-کشاورز، حقیقتیان، توسلی دینانی. (۱۳۹۲). «بررسی عوامل مؤثر بر فاصله بین ازدواج و فرزند آوری، مطالعه موردی: زنان متأهل ۴۹-۲۰ ساله شهر اصفهان»، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۴، شماره ۴۹، شماره ۲، تابستان ۹۲، ص ۱۲۶-۱۱۱
- ۱۳-التجانی، عزیز زاده. (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر سن ازدواج در ایران، یک مطالعه میان استانی»، جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۷، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۵: ص ۱-۱۹

یافته

جدول شماره ۱. توزیع تعداد جمعیت زنان و تعداد کل فرزندان زنده به دنیا آورده از سال ۱۳۸۵-۱۳۹۵ بر حسب محل سکونت

سال	محل سکونت	زنان ۱۰ساله و بیشتر	تعداد کل فرزندان زنده به دنیا آورده
۱۳۸۵	کل	۲۱۲۱۱۲۸۴	۳۱۲۱۱۶۲۴
	شهری	۱۴۹۰۵۶۹۲	۲۰۶۷۴۹۲۸
	روستایی	۶۲۷۴۷۳۵	۱۰۴۷۷۲۸۲
۱۳۹۰	کل	۲۲۳۹۰۹۴۳	۳۱۲۱۶۰۸۰
	شهری	۱۶۳۲۷۰۸۰	۲۱۴۰۱۶۵۴
	روستایی	۶۰۴۸۲۰۴	۹۷۸۴۴۵۸
۱۳۹۵	کل	۲۲۶۹۵۶۷۴	۳۰۴۴۰۹۰۷
	شهری	۱۷۱۹۹۳۵۴	۲۱۶۷۵۵۵۵
	روستایی	۵۴۸۲۸۱۲	۷۳۸۰۳۹۲

جدول شماره ۲. توزیع میانگین سن فرزندآوری و باروری کل از سال ۱۳۸۵-۱۳۹۵ بر حسب محل سکونت

سال	محل سکونت	میانگین سن فرزندآوری	باروری کل
۱۳۸۵	کل	۳۱.۰۴	۳.۸۸
	شهری	۳۰.۹۵	۳.۵۴
	روستایی	۳۱.۴۷	۴.۸۴
۱۳۹۰	کل	۳۰.۶۶	۳.۲۳
	شهری	۳۰.۷۸	۳.۰۰
	روستایی	۳۰.۶۵	۳.۹۵
۱۳۹۵	کل	۲۹.۴۶	۲.۵۹
	شهری	۲۹.۷۲	۲.۴۳
	روستایی	۲۹.۲۲	۳.۰۰

جدول شماره ۳. رابطه میان میانگین سن فرزندآوری و باروری در شهرستان های استان های ۱۳۹۵.

همبستگی شهرستان های ایران ۱۳۹۵	
باروری کل	
سن فرزندآوری	همبستگی پیرسون سطح معناداری تعداد
	۰.۱۵۵ ۰.۰۰۱ ۴۲۹

مقدمه

یکی از مهم‌ترین تحولات جمعیتی دهه‌های اخیر در ایران کاهش میزان باروری بوده است. باروری که خود یک رفتار اجتماعی است تحت تاثیر عوامل گوناگونی از جمله محیط و بستر اجتماعی - فرهنگی خاصی اتفاق می‌افتد. نهادها و روابط اجتماعی اعضای جوامع، ارزش‌ها و هنجارهای باروری را تنظیم می‌کنند. امروزه به دلیل وضعیت پیش آمده، ایران به یکی از کشورهای تبدیل شده که باروری زیر سطح جانشینی را تجربه می‌کنند. در ایران طی دهه‌های اخیر تغییرات و تحولات مهمی در زندگی افراد جامعه پیش آمده است. این تغییرات در افزایش سن اولین ازدواج، بالاتر رفتن سن فرزندآوری، افزایش فاصله ازدواج تا تولد فرزند اول و افزایش فاصله بین موالید و در نهایت منجر به کاهش باروری شده است. با توجه به اهمیت باروری و پیامدهای ناشی از باروری زیر سطح جایگزینی از جمله تغییر در ساختار جمعیت و سالخوردگی جمعیت مطالعه الگوهای باروری و فاصله بین موالید از جمله مباحثی است که توجه محققان و سیاست‌گذاران را در بسیاری از جوامع با باروری پایین جلب نموده است.

کشور ایران تغییرات شگرفی را در تعداد فرزندان خانواده تجربه کرده است. سیاست‌گذاری‌های جمعیتی در کشور معطوف به افزایش باروری بوده و نیازمند چشم‌اندازی از وضعیت آینده فرزندآوری در کشور است. هدف مطالعه حاضر بررسی وضعیت میانگین سن فرزندآوری زنان ۱۵-۴۹ساله و اثر گذاری آن بر میزان فرزندآوری زنان ۱۵-۴۹ساله تعداد فرزندان و عوامل موثر ایران است.

اگر بخواهیم از عوامل تأثیرگذار در افزایش میانگین سن فرزندآوری صحبت کنیم پس ابتدا باید با همان عوامل افزایش سن ازدواج و کاهش باروری، شروع کنیم؛ زیرا که نتایج این دو عامل یعنی عوامل افزایش سن ازدواج و کاهش باروری، بر شاخص افزایش میانگین سن ازدواج هم تأثیر می‌گذرد. میانگین سن فرزندآوری مستقیماً متأثر از سن ازدواج و تعداد فرزندان است و لذا افزایش آن را باید در افزایش سن ازدواج و کاهش تعداد فرزندان جستجو نمود.

هدف تحقیق حاضر محاسبه میانگین سن فرزندآوری در سطح شهرستان‌های ایران و بررسی ارتباط آن با میزان فرزندآوری است.

مواد و روش ها

روش تحقیق کمی و تحلیل ثانویه داده سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ است. در سطح شهرستان‌های کشور، میانگین تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده و میانگین سن فرزندآوری محاسبه و ارتباط بین آنها، پس از بررسی شاخص‌های نرمال بودن و حذف داده پرت، از طریق ضریب همبستگی تحلیل شد.

یکی از سوالات موجود در سرشماری، تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده زنان است. با تقسیم تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده بر جمعیت زنان در گروه‌های سنی، متوسط تعداد فرزندان زنان در گروه سنی بدست می‌آید.

با استفاده از میانگین تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده زنان در گروه های سنی و روش جمعیت شناختی آریاگا، میانگین سن فرزندآوری و میانگین باروری کل محاسبه میشود. این محاسبات در سطح کل کشور، استان و شهرستان‌های کشور در سال ۱۳۹۵ انجام شده است.

محاسبات روش در نرم افزار مورتپک در قسمت اپلیکشن FERTCB انجام شده است و داده ورودی شامل تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده و تعداد زنان در گروه های سنی پنج ساله در فاصله سنی ۱۵ تا ۴۹ سالگی است.